

BIJBELSTUDIE 13

DE VERSTANDIGE EN DE ONNADENKENDE MAN

INLEIDING

We zijn bij het laatste gedeelte van de Bergrede gekomen (7:24-27). Jezus sluit hier de Bergrede af met een gelijkenis. Dit is net als in 7:13-14 een scherp beeld met maar twee keuzeopties. Het dwingt je na te denken over wat het fundament is van je leven. Wat bepaalt ten diepste je keuzes? Waar bouw je op? Jezus laat met deze gelijkenis zien dat deze keuzes grote gevolgen hebben.

... BIJBELTEKST: Matteüs 7:24-27

UITLEG MATTEÛS 7:24-27

Wat doe je met de woorden van Jezus?

We zijn aan het einde gekomen van de Bergrede van Jezus. Hij eindigt zijn toespraak met een gelijkenis. Dat is typerend voor zijn toespraken: andere grote toespraken in het evangelie volgens Matteüs hebben ook een gelijkenis aan het einde (13:52; 18:21-35; 25:31-46). Het doel van deze gelijkenis is om een vraag op te werpen aan de hoorders: Wat wil je nu eigenlijk doen met Jezus' woorden? Om deze vraag op scherp te zetten, vertelt Jezus een gelijkenis over een verstandige man en een onnadenkende man die allebei een huis bouwen. Zoals we zullen zien heeft dit verhaal twee lagen. De eerste laag is die van het verhaal zelf: het is een vergelijking die uit het dagelijks leven van een Israëliet is gegrepen. Veel huizen in die tijd lijken op de huizen uit deze gelijkenis. Ook zijn de genoemde weerselementen bekend voor het publiek.

Tegelijkertijd is er ook een tweede laag in het verhaal. Hoewel dit de eerste keer is in de Bergrede dat we horen over deze twee mannen en hun huizen, zijn het bekende figuren voor de Joodse tijdgenoten van Jezus. In de heilige boeken van Israël komen ze namelijk ook al voor. In het wijsheidsboek Spreuken vinden we de volgende teksten:

- 'Als de storm is uitgewoed, zijn de goddelozen weggevaagd, wie rechtvaardig zijn, staan voor altijd overeind' (10:25).
- 'De goddelozen worden omvergeworpen en verdwijnen, het huis van de rechtvaardigen houdt stand' (12:7).
- 'Het huis van goddelozen wordt verwoest, voorspoed is er voor de woning van oprechten' (14:11).

Hiermee krijgt de gelijkenis van Jezus dus een extra laag: het is niet zomaar een gelijkenis die uit het leven is gegrepen. Het laat ook zien dat er meer op het spel staat. De stormen worden in de Bijbel ook gebruikt als beeld voor Gods oordeel (Genesis 6-7; Jesaja 28:2; 29:6; 30:30). De huizen zijn in Spreuken een beeld voor het leven dat iemand leidt. De tegenstelling goddelozen – rechtvaardigen maakt duidelijk dat dit twee tegenovergestelde manieren van leven zijn. Beiden bouwen hun leven op andere zaken en beiden richten hun leven anders in.

Willen we de gelijkenis van Jezus dus goed begrijpen, dan moeten we gevoelig zijn voor de gelaagdheid van dit verhaal.

De verstandige man

De gelijkenis van Jezus bevat twee parallele verhalen: het eerste verhaal gaat over een verstandige man, het tweede verhaal over een onnadenkende man. De verhalen verschillen op subtiele punten, en die punten laten ook gelijk zien waar de focus op ligt (zie kader).

Eerst wordt er een verstandige man gepresenteerd. Het is iemand die er blijk van geeft dat hij wijs is en inzicht heeft, want hij bouwt zijn huis op een rots. De ondergrond van zo'n huis is stevig. Hier kun je op bouwen. Zeker gezien de weersomstandigheden in Israël is dit een wijze keuze. Het gebeurde regelmatig dat veel regen of veel smeltwater ervoor zorgde dat rivierdalen (wadi's) overstromden. Huizen die hier gebouwd waren, stonden dan snel onder water. De hoorders van Jezus zullen dit herkennen.

Tegelijk heeft het verhaal ook een tweede laag, zoals we hierboven al zagen. Iemand die de woorden van Jezus hoort en er wat mee doet, wordt vergeleken met deze verstandige man. Zo iemand toont inzicht en geeft blijk dat hij wijs is. Hij bouwt zijn leven (zijn 'huis') op het onderwijs van Jezus uit de Bergrede (de 'rots'). In het hele leven wordt God centraal gezet, en het wordt hier volledig op ingericht. Tijdens het laatste oordeel (de 'stormen') zal dan ook blijken dat dit huis standhoudt. Het onderwijs van Jezus is betrouwbaar om op te bouwen.

De onnadenkende man

Tegenover deze verstandige man wordt een onnadenkende man gepresenteerd. De onnadenkende man bouwt zijn huis op het zand. Nu kan de grond in Israël door droogte soms hard zijn. In sommige gevallen kun je er dan ook op bouwen. Toch is dit op de lange termijn niet heel verstandig, zeker als de grond door het water zacht gemaakt kan worden. Een huis kan dan inzakken en gaat kapot. Iemand die de woorden van Jezus hoort en er niet wat mee doet, wordt vergeleken met deze onnadenkende man. Zo iemand richt zijn leven niet in volgens het onderwijs van Jezus uit de Bergrede. Dit huis zal tijdens het laatste oordeel dan ook niet standhouden.

Zoals gezegd dwingt dit scherpe beeld je tot een keuze. Het is dus niet de bedoeling van Matteüs om een zwart-witwereldbeeld door te geven met aan de ene kant verstandige mensen en aan de andere kant onnadenkende mensen. Zoals hij zelf in dit verhaal al laat zien, wordt dit pas op het einde der tijden duidelijk. In de tussentijd wordt de leerling van Jezus opgeroepen om niet onverschillig te zijn en ook echt iets met het onderwijs van Jezus te doen.

VRAGEN

1. Net als het beeld van de twee wegen (7:13-14), dwingt ook dit beeld je weer om te kiezen. Nu is de vraag wat je wilt doen met de woorden van Jezus. Wat zou jij graag willen doen met Jezus' woorden? Wat heb je hiervoor nodig?
2. Lees Jesaja 28:16-17 en Ezechiël 13:10-16. Hoe helpen deze teksten je om de gelijkenis van Jezus beter te begrijpen?
3. Horen en doen zijn twee activiteiten die voor Jezus hand in hand gaan. Waarom horen die twee zo sterk bij elkaar, denk je? En waarom is het allebei en niet het een of het ander? (Anders gezegd: stel dat je alleen maar hoort en niets doet, of alleen maar doet en niet luistert, wat is daar precies erg aan?)

SUBTIELE VERSCHILLEN DOEN ERTOE

In de Bijbel komt veel herhaling voor. Soms worden woorden herhaald, soms hele zinnen en in dit gedeelte hebben we zelfs een gelijkenis met twee parallelle verhalen die sterk op elkaar lijken. Het kan dan helpen om de verschillen te markeren. Dit helpt om direct te zien waar de subtiele afwijkingen zitten en waar de schrijver dus de accenten legt. Hieronder hebben we dit gedaan voor de gelijkenis van de verstandige en de onnadenkende man:

²⁴ Wie deze woorden van mij hoort en **ernaar handelt**,
kan vergeleken worden met een **verstandig** man,
die zijn huis bouwde op **een rots**.

²⁵ Toen het begon te regenen
en de bergstromen zwollen,
en er stormen opstaken
en het huis van alle kanten **belaad** werd,
stortte het niet in,
want het was gefundeerd op een rots.

²⁶ En wie deze woorden van mij hoort en **er niet naar handelt**,
kan vergeleken worden met een **onnadenkend** man,
die zijn huis bouwde op **zand**.

²⁷ Toen het begon te regenen
en de bergstromen zwollen,
en er stormen opstaken
en er van alle kanten op het huis werd **ingebeukt**,
stortte het in,
en er bleef alleen een ruïne over.

Niet elk verschil heeft een bijzondere betekenis. Je kunt je bijvoorbeeld afvragen of er nu echt zo veel verschil in betekenis zit tussen dat het huis van alle kanten ‘belaad’ werd of dat er van alle kanten op het huis werd ‘ingebeukt’. Wat bijvoorbeeld wel opvalt, is dat het verhaal over de verstandige man eindigt met een reden waarom het huis blijft staan (‘want’), terwijl het verhaal van de onnadenkende man eindigt met de gevolgen van het bouwen op zand (‘bleef over’). Dit roept een ander gevoel en een andere reactie op.

MEER LEZEN?

Op debijbel.nl vind je nog meer achtergrondinformatie bij onderwerpen uit deze bijbelstudie, bijvoorbeeld: de grond en het klimaat in Israël, wijsheid, dwaasheid en informatie over wijsheidsliteratuur.

BIJBELSTUDIE VOOR KRINGEN 13: DE VERSTANDIGE EN DE ONNADENKENDE MAN

Om te beginnen

Jezus gebruikt in deze vergelijking gelaagde beeldtaal die bekend was voor zijn publiek. Laat iedereen van tevoren de gelijkenis in hedendaagse woorden en beelden herschrijven. Deel vervolgens tijdens jullie samenzijn de verhalen met elkaar. Welke beelden springen eruit?

Gespreksvragen

- Wat is je het meest bijgebleven van deze bijbelstudie? Welk woord, beeld of gevoel staat je nog voor de geest?
- Wat neem je mee? Waar ben je het niet mee eens?
- We hebben een aantal teksten zien langskomen over het laatste oordeel. Hoe hebben de bijbelstudies je helpen nadenken over dit oordeel? Wat heb je geleerd en wat zou je nog eens verder willen verkennen?
- De volgende bijbelstudie is tevens de laatste studie. Bespreek met elkaar hoe je het de volgende keer goed kunt afsluiten.

Opricht voor thuis

Je hebt nu de hele Bergrede van Jezus gehoord. Wat wil jij doen met zijn woorden? Schrijf in maximaal vijf zinnen op wat je wilt doen en stuur dit naar iemand van je kring/kleine groep of naar een goede vriend of vriendin.